

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

Ἱστορία ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων

εὐγενοῦς τινοῦ Βρετανοῦ.

... Ὁ Ἰωσήφ ἀνοίξας τὴν θύραν τῆς αἰθούσης εἶπεν ὅτι ἡ ταχυδρομικὴ ἅμαξα ἦτον ἐτοίμη. Τότε ἡ μήτηρ μου καὶ ἡ ἀδελφὴ μου ἐβρίθθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας μου.

— Εἶναι ἀκόμη καιρὸς, ἄφησε αὐτὸ τὸ ταξίδιον καὶ μεῖνε μαζί μας, μοὶ ἔλεγον.

— Μῆτερ μου, εἰμὶ εὐγενὴς καὶ ἡλικίας εἰκοσιν ἑτῶν, δὲν ὑποφέρω νὰ μὴ γίνηται λόγος περὶ ἐμοῦ εἰς τὸν τόπον ! Πρέπει νὰ διέλθω τὸ στάδιόν μου εἴτε ἐν τῷ στρατῷ εἴτε ἐν τῇ αὐλῇ.

— Καὶ ἀφοῦ ἀναχωρήσης, τί θέλω γίνεῖ ἐγώ ; εἶπεν ἡ Βερνάρδη.

— Θέλετε ζῆ εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος, μανθάνουσα τὰς προόδους τοῦ υἱοῦ σας.

— Καὶ ἐὰν φονευθῇς ἐν τινὶ μάχῃ;

— Τί σημαίνει ! τί εἶναι ἡ ζωὴ ; εἶναι ἄξιον σκέψεως τοῦτο ; δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν εἰς εὐγενὴς, μάλιστα εἰκοσαετῆς, εἰμὴ τὴν δόξαν. Θὰ μὲ ἰδῇς, μῆτέρ μου, ἐπανερχόμενον μετὰ τινα ἔτη πλησίον σας μετὸν βαθμὸν συνταγματάρχου ἢ στρατηγοῦ ἢ καὶ μετὰ λαμπράν τινα θέσιν εἰς Βερσαλλίας.

— Καλῶς ! καὶ μετὰ τοῦτο ;

— Ὅτι θέλω εἶσθαι ἐνταῦθα σεβαστὸς καὶ εὐπόλητος

— Καὶ ἔπειτα ;

— Ὅτι πάντες θέλουσιν ἐκβάλλει τοὺς πῖλους τῶν ἐνώπιόν μου.

— Καὶ ὕστερον ;

— Ὅτι θέλω νυμφευθῇ τὴν Ἐνριέτταν, ὅτι θέλω ὑπανδρεύσει τὰς νέας μου ἀδελφάς, καὶ ὅτι θέλομεν ζῆ ὅλοι ὁμοῦ ἡσυχοὶ καὶ εὐτυχεῖς εἰς τὰ ἐν Βρεττανίᾳ κτήματά μου.

— Τίς σ' ἐμποδίζει ν' ἀρχήσης τοῦτο ἀπὸ σήμερον ; ὁ πατήρ σου δὲν μᾶς ἄφησε τὴν λαμπροτέραν περιουσίαν τοῦ τόπου ; Ὑπάρχει κατὰ τὴν περιοχὴν ἐκείνην κτήμα πλεον προσοδοφόρον, καὶ πύργος ὠραιότερος τοῦ Ρὸς - Βερνάρδου ; Δὲν σὲ τιμῶσιν οἱ ἐν τοῖς κτήμασί σου ; καὶ ὅταν διέρχῃσαι ἀπὸ τὸ χωρίον δὲν ἐκβάλλουσι τοὺς πῖλους τῶν οἱ λάτοιχοι αὐτοῦ ὅπως σὲ προσκυνήσωσι ; Μὴ μᾶς ἀφίνης υἱέ μου, μεῖνε πλησίον τῶν φίλων σου, τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῆς

γῆραιας μητρός σου τὴν ὁποίαν ἴσως κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν σου δὲν θέλεις ἐπανεύρει. Μὴ χάνης διὰ κενοδοξίαν ἢ μὴ βραχύνης διὰ τῶν φροντίδων καὶ τῶν βασάνων ἡμέρας τόσῃ ταχέως παρερχομένας. Ἡ ζωὴ εἶναι γλυκεῖα, υἱέ μου, ὁ δὲ ἥλιος τῆς Βρετανίας τόσῃ ὠραίος !

Ταῦτα λέγουσα μ' ἐδείκνυε διὰ τῶν παραθύρων τῆς αἰθούσης τὰς ὠραίας δενδροστοιχίας τοῦ κήπου μου, τὰς γῆραιας καστανεάς πλήρεις ἀνθέων, τὰς πασχαλέας, τὰ αἰγοκλήματα, ὧν ἡ εὐωδία ἐπλήρου τὸν ἀέρα ἡ δὲ θαλερότης ἡκτινობόλῃ εἰς τὸν ἥλιον. Εἰς τὸν ἀντιθάλαμον δὲ ἴστατο ὁ κηπουρὸς μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας τοῦ λυπημένοι καὶ σιωπηλοὶ ἐφαίνοντο ὡς νὰ μοὶ ἔλεγον, μὴ ἀναχωρῇς, νέε μας κύριε. Ἡ μεγαλητέρα μου ἀδελφὴ Ὁρτενσία μὲ ἐσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἡ δὲ μικροτέρα Ἀμαλία, ἥτις ἕως τότε ἴστατο εἰς γωνίαν τινα τῆς αἰθούσης ἐξετάζουσα τὰ χαλνογραφήματα τόμου τινὸς τοῦ Λαφονταίνου, μ' ἐπλησίασε καὶ παρουσιάζουσα τὸ βιβλίον, ἀνάγνωσον, ἀνάγνωσον, ἀδελφέ μου, μ' εἶπε κλαίουσα... Ἦτον ὁ μῦθος τῶν δύο περιστρωτῶν... Σηκόνομαι ἀποτόμως, ἀποθῶ ὅλους,

— Ὄχι, ὄχι, ἔχω ἀνάγκην δόξης... ἀφήσατέ με ν' ἀναχωρήσω, εἶπον καὶ ἐπήδησα εἰς τὴν αὐλήν.

Ἐσπευσα ν' ἀναβῶ εἰς τὴν ταχυδρομικὴν ἅμαξαν ὅτε γυνὴ τις ἐφάνη εἰς τὴν βάσιν τῆς κλίμακος, ἣ τον ἡ Ἐνριέττα ! Δὲν ἔκλαιε πλέον... δὲν ἐπρόφερεν οὔτε λέξιν... ὠχρὰ ὅμως καὶ τρέμουσα μόλις ἴστατο. Μετὰ τὸ λευκὸν τῆς μανθῆλιον, τὸ ὅποιον ἐκράτει, μοὶ ἀππύθουνεν ἐν τελευταίῳ σημείῳ ἀποχαιρετισμοῦ καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος.

Ἐτρεξα πρὸς αὐτὴν, τὴν ἀνήγειρον, τὴν ἐσφίξα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ τῇ ὠρκίσθην ἔρωτα αἰώνιον ὅτε δὲ ἤρχισε ν' ἀναλαμβάνῃ τὰς αἰσθήσεις τῆς, ἀφήσας αὐτὴν εἰς τὰς φροντίδας τῆς μητρός μου καὶ τῆς ἀδελφῆς μου ἔτρεξα εἰς τὴν ἅμαξαν χωρὶς νὰ σταματήσω καὶ χωρὶς νὰ στρέψω τὴν κεφαλὴν μου, διότι ἐὰν εἰδεώρουν τὴν Ἐνριέτταν δὲν ἤθελον ἀναχωρήσει.

Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἡ ταχυδρομικὴ ἅμαξα ἐσύρετο ἐπὶ τῆς λεωφόρου. Ἐπὶ πολλὴν ὥραν δὲν ἐσκεπτόμην ἄλλο, εἰμὴ τὰς ἀδελφάς μου, τὴν Ἐνριέτταν, τὴν μητέρα μου, καὶ ὅλην τὴν εὐτυχίαν ἣν ἐγκατέλειπον ὀπισθὲν μου· ἀλλ' ἅμα οἱ πύργοι τοῦ Ρὸς-Βερνάρδου ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν ὄρα-

σίν μου, καὶ αἱ σκέψεις αὐταὶ ἐξηλείφθησαν, ὄνειροπολήσεις δὲ, φιλοτιμίαι καὶ δόξαι ἐκυρίευσαν μόναι τὸ πνεῦμά μου· ὅποια σχέδια! ὅποια χρυσᾶ ὄνειρα! Ὅποίας ὥραιās πράξεις ἐπενόουν ἐν τῇ ταχυδρομικῇ μου ἀμάξῃ! πλούτη, τιμὰς, ἀξίας καὶ ἐπιτυχίας παντὸς εἶδους, ἤμην καθ' ὅλα εὐδαίμων καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἡδυνάμην νὰ κατορθώσω τὸ πᾶν. Τέλος καθ' ὅσον ἐπροχώρουν ἐν τῇ ὁδῷ ὑψώθην μέχρι τοῦ βαθμοῦ δουκὸς, πατρικίου, διοικητοῦ ἐπαρχίας, στρατηγοῦ τῆς Γαλλίας, ὅτε ἔφθασα τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ πανδοχεῖον ἢ φωνὴ τοῦ ὑπηρετοῦ μου καλοῦντός με μετριοφρόνως, κῆριε ἱππότη, με ἡνάγκασε νὰ συνέλθω εἰς ἐμαυτόν.

Τὴν ἐπαύριον καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας, διότι ἡ ὁδοπορία μου ἦτο μακρὰ, τὰ αὐτὰ ὄνειροπολήματα, ἢ αὐτὴ μέθη.

Διευθυνόμεν ἐν τὰ περίξ τοῦ Σεδάν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δουκὸς Γ... ἀρχαίου φίλου τοῦ πατρός μου καὶ προστάτου τῆς οἰκογενείας μου. Ἐπρόκειτο νὰ με παραλάβῃ μαζί του εἰς Παρίσιους, ὅπου περιεμένετο κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς, νὰ με παρουσιάσῃ εἰς Βερσαλλίας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς μεσιτείας τῆς ἀδελφῆς του, τῆς Μαρκησίας Δὲ Φ... νέας καὶ θελκτικῆς γυναικὸς, ἀποκτησάσης ἐν τῇ κοινῇ γνώμῃ τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς τῆς θέσεως τῆς Κυρίας Δὲ Πομπαιδούρ, ἧς ἀντεποιεῖτο τὸν τίτλον, καθόσον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐξεπλήρου τὰς ἐντίμους αὐτῆς λειτουργίας.

Τὸ ἑσπέρας ἔφθασα εἰς Σεδάν· μὴ δυνάμενος ὅμως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην νὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἐπαυλιν τοῦ προστάτου μου, ἀνέβαλον τὴν ἐπίσκεψίν μου διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ κατέλυσα εἰς τὸ ὠραιότερον τῆς πόλεως ξενοδοχεῖον, τὰ γαλλικὰ ὅπλα, τόπον συνευτεύξεως ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν, διότι ἡ Σεδάν ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς θέσεώς της εἶναι σταθμὸς στρατιωτικὸς. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως ἔχουσιν ὅψιν πολεμικὴν, ἡ δὲ ἀρειμάτιος μορφή τῶν πολιτῶν φαίνεται λέγουσα τοῖς ξένοις, «εἴμεθα συμπατριῶται τοῦ μεγάλου Τουρνέου». Ἀφοῦ ἐδεῖπνα, ἐζήτησα πληροφορίας περὶ τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς ἔπρεπε νὰ φθάσω τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν ἐπαυλιν τοῦ δουκὸς Γ... κειμένην τρεῖς λεύγας μακρὰν τῆς πόλεως.

— Πάντες θέλουσι σὲ ὁδηγήσει, μοι ἔλεγον, διότι εἶναι ἀρκούντως γνωστὴ εἰς τὸν τόπον. Εἰς τὸν πύργον τοῦ δουκὸς τούτου ἀπέθανε μέγας καὶ περίφημος πολεμιστὴς, ὁ στρατηγὸς Φαβέρτος.

Ἡ ἐρώτησίς μου αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωσι περὶ τοῦ στρατηγοῦ τούτου, διότι μεταξὺ νέων στρατιωτικῶν τοῦτο εἶναι φυσικώτατον. Διηγήθησαν τὰς μάχας του, τὰς ἀνδραγαθίας του, τὴν μετριοφροσύνην του, ἧτις τὸν ὠδήγησεν ὅπως ἀποποιηθῇ τὰ σύμβολα τῆς εὐγενείας καὶ τὸ περιδέραιον τῆς τιμῆς, ἅτινα τῷ προσέφερε Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'. πρὸ πάντων δὲ τὴν ἀκατανόητον εὐτυχίαν, ἧτις ἀπὸ ἀπλοῦν στρατιώτην ἀνύψωσεν αὐτόν, υἱὸν τυπογράφου ὄντα, εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ. Τὴν μεγάλην δὲ ταύτην καὶ παραδόξον εὐτυχίαν τὸ κοινὸν δὲν ἐδίσταζε ν' ἀποδώσῃ εἰς αἰτίας ὑπερφυσικάς. Ἀνέφερον μάλιστα ὅτι ἐκ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ὁ Φαβέρτος κατεγίνετο εἰς μαγείας καὶ τερατοποιίας, καὶ ὅτι εἶχε συνδεθῇ μετὰ τοῦ διαβόλου.

Ὁ ξενοδόχος μας, ὅστις με τὴν κτηνωδίαν ἐπαρχιώτου Καμπανοῦ συνήκονε τὴν εὐπιστίαν τῶν Βρετανῶν ἐπαρχιωτῶν μας, διεβεβαίον ἐν μεγάλῃ ἀπλοϊκότητι ὅτι εἰς τὸν πύργον τοῦ δουκὸς Γ..., ἔνθα ὁ Φαβέρτος ἀπέθανεν, εἶχον ἰδεῖ ἄνθρωπον μαῦρον, ἄγνωστον τοῖς πᾶσι, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ νὰ γίνῃ ἄφαντος ἀφοῦ συμπαρέλαβε καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ στρατάρχου, ἣν εἶχεν ἀγοράσει ἄλλοτε ἀπὸ αὐτόν καὶ εἶχεν ἰδιοκτησίαν του, καὶ ὅτι τώρα ἀκόμη κατὰ τὸν Μάιον, ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ Φαβέρτου, ἐφαίνετο τὴν ἑσπέραν μικρὸν φῶς φερόμενον παρὰ τοῦ μαύρου ἀνθρώπου.

Ἡ διήγησις αὕτη διεσκέδασεν ἡμᾶς καὶ ἐπίομεν μίαν ἔτι φιάλην καμπανίτου ὑπὲρ τοῦ οἰκογενειακοῦ τοῦ Φαβέρτου δαίμονος, παρακαλοῦντες αὐτόν ὅπως εὐδοκῇ νὰ λάβῃ καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν προστασίαν του, καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ κερδήσωμεν μάχας τινὰς παρομοίας μετὰ τὰς ἐν Κολλιούρῳ καὶ Μορφέα.

Τὴν ἐπιούσαν ἡγέρθη ἐνωρίς καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν πύργον τοῦ δουκὸς Γ... οἰκοδομὴν μεγάλην γοτθικὴν, ἣν εἰς ἄλλην περίστασιν δὲν ἤθελον ποσῶς περιεργασθῇ, ἀλλ' ἤδη ἐθεώρησα αὐτὴν, ὁμολογῶ, μετὰ περιεργείας συνεκερασμένης μετὰ συγκινήσεως, ἀναπολὼν τὴν διήγησιν τῆς προτεράιας, ἣν μᾶς εἶχε κάμει ὁ ξενοδόχος τῶν γαλλικῶν ὀπλων.

Ὁ ὑπηρετὴς πρὸς ὃν ἀπηυθύνθη μοι ἀπήντησεν ὅτι ἡγνοεῖ ἐὰν ὁ κύριός του ἦτον εἰς θέσιν νὰ παρουσιασθῇ, καὶ προπάντων ἐὰν ἡδύνατο νὰ με δεχθῇ. Τῷ ἔδωσα τὸ ὄνομά μου καὶ ἐξῆλθεν

ἀφήσας με μόνον εἰς μίαν αἰθουσαν χρήσιμον εἰς ὀπλασκίαν καὶ κακοσημημένην με κυνηγετικὰ ἐργαλεῖα καὶ οἰκογενειακὰς εἰκόνας.

Περιέμεινα ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπαρουσιάζετο. Τὸ στάδιον λοιπὸν τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, τὸ ὅποιον τοσοῦτον εἶχον ἐν τῇ φαντασίᾳ μου δημιουργήσει, ἀρχίζει ἀπὸ τῆς παραμονεύσεως εἰς τοὺς ἀντιθαλάμους, καὶ ἐκυριεύθην ἀπὸ ἀνυπομονησίαν. Εἶχον ἤδη ἀριθμήσει δις ἢ τρίς τὰς εἰκόνας καὶ ὅλας τὰς δοκοὺς τοῦ ἐδάφους ὅτε ἤκουσα μικρὸν τινα τριγμὸν ἦτον θύρα τις ἦν ὃ ἀπὸ ἡμῶν ἤνοιξε. Θεώρησα διὰ τοῦ ἀνοίγματος καὶ εἶδον πρόδον κομψότατον, φωτιζόμενον ὑπὸ δύο μεγάλων παραθύρων· θύρα δὲ τις με ὕψους ἠνοίγετο εἰς μεγαλοπρεπῆ κήπον.

Προέβην ὀλίγα βήματα πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ εὗρέθην ἀπέναντι θεάματος ὅπως πρωτοφανοῦς. Ἄνθρωπός τις εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα πρὸς τὴν θύραν, δι' ἧς εἰσῆλθον, καὶ ἐνάθητο ἐπὶ τινος ἀνακλίντρου. Ἠγέρθη χωρὶς νὰ με παρατηρήσῃ καὶ διευθύνθη ἐσπευσμένως εἰς τὸ παράθυρον. Δάκρυα ἔβρεχον τὰς παρειάς του καὶ βαθεῖα ἀπελπίσια ἐφαίνετο ἐντετυπωμένη εἰς τοὺς χαρακτῆράς του.

Ἔμεινε στιγμὰς τινὰς ἀκίνητος καὶ ἔχων τὴν κεφαλὴν τοῦ κεκρυμμένην ἐντὸς τῶν χειρῶν του, ἔπειτα ἔγερθεις ἤρχισε νὰ περιπατῇ μεγάλοις βήμασιν ἐντὸς τῆς αἰθούσας. Ἦμην τότε πλησίον του, με παρετήρησε καὶ ἐφοκίμασεν, ἐγὼ δὲ δυσαρεστηθεὶς καὶ θορυβηθεὶς διὰ τὴν ἀδιακρισίαν μου ἠθέλησα νὰ ἀποσυρθῶ, ψιθυρίζων λέξεις τινὰς συγγνώμης, ἀλλ' ἐκεῖνος,

— Τίς εἶσθε; τί ζητεῖτε; ἐφώνησε λαβὼν με ἀπὸ τοῦ βραχίονος.

— Εἰμι ὁ ἱππότης Βερνάρδος, υἱὸς τοῦ Ρὸς-Βερνάρδου καὶ ἔρχομαι ἐκ Βρετανίας...

— Γνωρίζω, γνωρίζω, μοι εἶπε καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου, με ὑπεχρέωσε νὰ καθίσω πλησίον του καὶ μοι ὠμίλησε ζωηρῶς περὶ τοῦ πατρός μου καὶ τῆς οἰκογενείας μου, τοὺς ὁποίους ἐγνώριζε τόσῳ καλῶς, ὥστε ἐσχημάτισα τὴν ἰδέαν ὅτι ἦτον ὁ κύριος τοῦ πύργου.

— Εἴσθε ὑμεῖς ὁ κύριος Γ. . . ; τῷ εἶπον. Ἠγέρθη καὶ θεωρῶν με ἐν ἐξάψει, ἤμην καὶ δὲν εἶμαι πλέον ὁ ἴδιος, δὲν εἶμαι πλέον οὐδὲν, μοι ἀπεκρίθη. Βλέπων δὲ τὴν ἐκπληξίν μου, ἀνέκραξε· μὴ με ἐρωτᾷς πλέον νέε μου!

— Ὑπῆρξα, κύριε, μάρτυς, ἂν καὶ ἀκουσίως, τῆς

λύπης καὶ τῆς ὀδύνης σας, καὶ ἂν ἡ ἀφοσίωσίς μου καὶ ἡ φιλία μου δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι βελτίωσιν τινα. . .

— Ναί, ἔχετε δίκαιον· ἂν καὶ δὲν δύνασθε νὰ μεταβάλητε τὴν τύχην μου, θέλετε ὅμως δεχθῇ τὴν τελευταίαν μου βούλησιν καὶ ἐπιθυμίαν· αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ὑπηρεσία ἣν ζητῶ παρ' ὑμῶν.

Ἐγερθεὶς ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἐκάθησε πλησίον μου. Συγκεκινημένος καὶ τρέμων ἀνέμενον. Οἱ λόγοι του εἶχόν τι σοβαρὸν καὶ πανηγυρικόν, ἡ δὲ φυσιογνωμία του πρὸ πάντων εἶχεν ἔκφρασιν τοιαύτην, ὅποιαν ἕως τότε δὲν εἶχον ἰδεῖ. Τὸ μέτωπόν του, ὅπερ προσεκτικῶς ἐξέταζον, ἐφαίνετο φέρον ἐγκεκαρχαγμένον ὑπ' αὐτοῦ τὸ πεπρωμένον, τὸ πρόσωπόν του ἦτον ὠχρὸν, οἱ μαῦροί του ὀφθαλμοὶ ἠκτινοβόλουν, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν οἱ χαρακτῆρες του ἐν γένει, ἂν καὶ ἡλκωμένοι ὥς ἐκ τῶν δεινοπαθειῶν, διέχυνον μειδίαμα εἰρωνικὸν καὶ καταχθόνιον,

— Ἡ διήγησίς μου, μοι εἶπε, θέλει σὰς ταραῖζει τὸν νοῦν· θέλετε ἀμφιβάλλει . . . δὲν θὰ πιστεύσητε . . . Ἐγὼ αὐτὸς πολλάκις διστάζω, ἀλλ' αἱ ἀποδείξεις ὑπάρχουσιν εἰς ἅπαντα τὰ περικυκλῶντα ἡμᾶς.

Ἐσιώπησε στιγμὰς τινὰς, ὥς διὰ νὰ συναρμολογήσῃ τὰς ἰδέας του, θέσας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου του, ἔπειτα δὲ ἐξηκολούθησεν,

«Ἐγενήθη ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ, εἶχον δύο ἀδελφούς πρεσβυτέρους μου, εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ ἡ περιουσία καὶ ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας μου, δὲν περιέμενον ἄλλο εἰμὴ τὸ ἔνδυμα τοῦ κληρικοῦ, καὶ ἐν τούτοις ἰδέαι ἀπληστίας καὶ φιλοδοξίας ἐκυκλοφόρουν ἐν τῇ κεφαλῇ μου καὶ ἔφερον παλμούς ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Δυστυχῆς διὰ τὴν ἄσημον θέσιν μου καὶ ἄπληστος δόξης, οὐδὲν ἄλλο ἐσκεπτόμην εἰμὴ διὰ τίνων μέσων νὰ περιέλθω εἰς ταύτην, ἡ δὲ ἰδέα αὕτη με καθίστα ἀπρόσιτον πρὸς πᾶσαν ἡδονὴν τοῦ βίου. Παρὸν δι' ἐμὲ δὲν ὑπῆρχε, καὶ μόνον ἐν τῷ μέλλοντι ἠτένιζον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο σκυθρωπότατον μοι παρουσιάζετο. Ἦμην 30 ἐτῶν καὶ πάντῃ ἄσημος. Ἐν τῇ πρωτεύουσῃ διεκρίνοντο φιλολογικοὶ ἄνδρες, ὧν ἡ φήμη ἔφθασε μέχρι τῆς ἐπαρχίας μας. Ἄ! ἔλεγον συχνάκις κατ' ἐμαυτὸν, ἐὰν ἡδυνάμην τοῦλάχιστον ν' ἀποκτήσω φήμην ὡς φιλόλογος!

«Εἶχον παλαιὸν ὑπρέτην πρὸς ὃν ἐνεπιστευόμην τὰς θλίψεις μου· ἦτον γέρον μαῦρος, εὐρισκόμενος ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ πολὺ πρὸ τῆς γεν-

νήσεώς μου, και ἀρχαιότερος τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μας, διότι οὐδεὶς ἐνεθυμειτό τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλευσεώς του· οἱ ἐνταῦθα κάτοικοι ἰσχυρίζοντο μάλιστα ὅτι ἐγνώρισε τὸν στρατηγὸν Φαβέρτον, καὶ ὅτι παρευρέθη εἰς τὸν θάνατόν του ».

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα παρετήρησεν ὅτι ἕκκα κίνησιν τινα διὰ τῆς χειρὸς, δηλοῦσαν ἐκπληξιν· ὅθεν διέκοψεν τὴν ὁμιλίαν του καὶ μετ' ἡρώτησε, τί ἔχω.

— Τίποτε, τῷ ἀπήντησα, ἀν καὶ ἐσκεπτόμην περὶ τοῦ μαύρου, περὶ οὗ μοι εἶχεν ὁμιλήσει ὁ ξενοδόχος.

« Ἡμέραν τινα, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνος, ἐνῷ ἐνώπιον τοῦ Γιαγού (τοῦτο ἦτον τὸ ὄνομα τοῦ μαύρου) εἶχον φθάσει εἰς μεγίστην ἀπελπίσιν περὶ τῆς ἀσημότητος τοῦ βίου μου καὶ τοῦ ἀνωφελούς τῆς ζωῆς μου, ἀνέκραξα,

« *Ἦθελον* δώσει δέκα ἔτη τῆς ζωῆς μου, ἀρκεῖ νὰ ἐτιθέμην μεταξὺ τῶν πρώτων συγγραφέων.

— « Δέκα ἔτη, μοι εἶπεν οὗτος ψυχρῶς, εἶναι πολὺ· πολὺ ἀκριβὰ πληρώνετε τόσῳ μικρὸν πρᾶγμα· ἔστω δέκα ἔτη, τὰ δέχομαι, ἐνθυμοῦ ὅμως τὴν ὑπόσχασίν σου καὶ ἐγὼ θέλω κρατήσῃ τὴν ἐδικήν μου ».

« Δὲν σὰς περιγράφω τὴν ἐκπληξίν μου ὅτε τὸν ἤκουσα ὁμιλοῦντα οὕτως· ἐνόμισα ὅτι ἡ ἡλικία εἶχεν ἐξασθενήσει τὸν νοῦν του καὶ ὕψωσα τοὺς ὤμους μειδιῶν.

« Μετὰ τινας ἡμέρας ἄφησα τὸν πύργον τοῦτον ὅπως περιηγηθῶ μέχρι Παρισίων. Φθάσας ἐκεῖ εὗρέθην ἐν μέσῳ τῶν συναναστροφῶν τῶν λογίων. Ἐνεθαῤῥύνθη ἀπὸ τὸ παράδειγμά των καὶ ἐδημοσίευσά ποιήματά τινα, ὧν δὲν θέλω σὰς διηγηθῇ τὴν ἐπιτυχίαν. Ὅλοι οἱ Παρίσιοι ἐπευφήμησαν, αἱ ἡμερίδες ἐπλήρωσαν τὰς στήλας των ἐπαινοῦσάί με, καὶ τὸ νέον ὄνομα ὅπερ ἔλαβον ἐγένετο διάσημον· χθὲς εἰσέτι, νῆς μου, σεῖς ὁ ἴδιος τὸ ἐχχυμάζετε. »

Ἐνταῦθα νέα ἐκπληξίς μου διέκοψε τὴν διήγησιν.

— Δὲν εἴσθε λοιπὸν ὑμεῖς ὁ δουξ Γ. . . ἀνέκραξα.

— Ὅχι, μοι ἀπήντησε ψυχρῶς.

Εἰς φιλολόγος διάσημος, εἶπον κατ' ἐμαυτόν· μήπως εἶναι ὁ Μαρμοντέλ ; ὁ Ἀλαμβέρ ἢ ὁ Βολταίρος ;

Ὁ ἄγνωστος ἐστέναζε, μειδιάμα λύπης καὶ περιφρόνησεως ἐφάνη εἰς τὰ χεῖλη του, καὶ ἐπατέλεσε τὴν διακοπῆσαν διήγησίν του.

— « Ἡ φιλολογικὴ αὕτη φήμη, ἣν εἶχα ἐπιθυμήσει ἐφάνη μετ' οὐ πολλὸ ἀνεπαρκὲς εἰς τὴν ἀπληστίαν μου· ἀπέβλεπον εἰς εὐγενεστέραν φήμην· καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν Γιαγόν, ὅστις με εἶχεν ἀκούθησιν εἰς Παρισίους, καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἀπεμακρύνετο πλεόν ἂν ἐμοῦ, δὲν ὑπάρχει δόξα πραγματικὴ, δὲν ὑπάρχει φήμη ἀληθοῦς εἰμὴ ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἀποκτᾷ τις ἐν τῷ στρατιωτικῷ σταδίῳ. Τί εἶναι εἰς λόγιος, εἰς ποιητής ; οὐδὲν· εἰπέ μου περὶ ἑνὸς μεγάλου στρατηγοῦ, περὶ ἑνὸς στρατάρχου ! ἰδοὺ τὸ στάδιον ὅπερ ἐπιθυμῶ, καὶ ἤθελα δώσει εὐχαρίστως διὰ μίαν μεγάλην φήμην στρατιωτικοῦ τὰ ὑπολειπόμενα μοι δέκα ἔτη.

— « Τὸ δέχομαι, μοι ἀπεκρίθη ὁ Γιαγός, ἄλλα δέκα ἔτη μοι ἀνήκουσι, μὴ τὸ λησμονήσης ».

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς διηγήσεώς του ἐστάθη καὶ αὐθις ὁ ἄγνωστος, καὶ βλέπων ὅτι ἤμην πλήρης ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοῦ,

— « Σὰς τὸ εἶπον, νῆς μου, εἶπε, δὲν θὰ με πειστεύσητε· σὰς φαίνεται ὄνειρον, χίμαιρα . . . καὶ εἰς ἐμὲ ἐπίσης . . . Ἐν τούτοις αἱ τιμαὶ, οἱ βαθμοὶ οὓς ἀπῆλαυσα δὲν εἶναι φαντασιώδεις. Οἱ στρατιῶται, τοὺς ὁποίους ὠδήγησα εἰς τὸ πῦρ, αἱ κυριευθεῖσαι ἐπάλξεις, αἱ καταληφθεῖσαι σημαῖαι, αἱ νίκαι ἐκεῖναι, ἐξ ὧν ἀντήχησεν ἅπασα ἡ Γαλλία . . . Πάντα ταῦτα εἶναι ἔργα μου καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν δόξα μοι ἀνήκει ».

Ἐνῷ ταῦτα ἔλεγε μετὰ ζέσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ περίεπατον μεγάλους βήμασιν, ἡ ἐκπληξίς μου εἶχε κορυφωθῇ· ποῖος λοιπὸν εἶναι; ἔλεγον, ὁ Κολιγνύ ; ὁ Ρισχελιέ, ὁ στρατάρχης Σάξ ; . . .

Ἐκ τῆς ἐξάψεώς του ὁ ἄγνωστος ἔπесεν εἰς εἰδός τι νεκρώσεως καὶ πλησιάσας με ὕψος σκεπτικόν.

— « Ὁ Γιαγός εἶχεν εἰπεῖ τὴν ἀλήθειαν, διότι ὅταν βραδύτερον ἀηδιάσας καὶ τὴν ματαίαν ταύτην δόξαν, τὴν στρατιωτικὴν, ἀπέβλεψα εἰς πᾶν ὅ,τι πραγματικὸν καὶ θετικὸν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτε ἐπεθύμησα τὸν χρυσὸν καὶ τὰ πλούτη, μοι παρέσχε καὶ ταῦτα . . . Ναί, εἶδον τὴν τύχην νὰ με εὖνοῃ, νὰ ὑπερβῇ μάλιστα τὰς προσδοκίας μου ὅλας ! ἰδοὺ γαί, δάση, πύργοι . . . Τὴν πρώτην ταύτην ἀκόμη ὅλα ταῦτα μοι ἀνῆκον, καὶ ἐὰν ἀμφιβάλλητε πρὸς ἐμὲ, πρὸς τὸν Γιαγόν . . . σταθήτε . . . θὰ ἔλθῃ, καὶ σεῖς ὁ ἴδιος διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σας θέλετε ἰδεῖ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον μάς ἐκπλήττει εἶναι ἀληθέστατον ».

Ὁ ἄγνωστος ἐπλησίασε τότε εἰς τὴν ἐστίαν, ἐ-

θεώρησε τὸ ὥρολόγιον καὶ ποιήσας χειρονομίαν τινὰ πλήρη φρικιάσεως, μοι εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ,

«— Τὴν πρῶταν ἡσθάνομην ἐμυτὸν τοσοῦτον καταβεβλημένον, ὥστε μόλις ἠδυνάμην νὰ ἐγερθῶ. Ἐκρουσα τὸν κώδωνα διὰ τὸν θαλαμηπόλον μου, ἀλλ' ἐπακουσάσθη ὁ Γιαγός.

«— Τί ἔχω καὶ ὑποφέρω; τῷ εἶπον.

«— Κύριε, οὐδὲν ἕτερον εἰμὶ ὅτι ἡ ὥρα πλησιάζει, ἡ στιγμή ἐφθασε.

«— Ποία; τῷ εἶπον.

«— Δὲν τὸ προσέβλεπετε; ὁ θεὸς εἶχε προσδιορίσει νὰ ζήσητε 60 ἔτη ἥσθε 30 ὅταν ἤρχισα νὰ σᾶς ὑπακούω.

«— Γιαγὸ, τῷ εἶπον, ὁμιλεῖς σπουδαίως;

«— Μάλιστα, κύριε, ἐν διαστήματι πέντε ἐτῶν ἐξωδεύσατε χάριν τῆς δόξης 25 ἔτη τὰ ἐδωρήσατε εἰς ἐμὲ καὶ μοι ἀνθήκουσι.

«— Πῶς; αὕτη ἦτον ἡ ἀμοιβὴ τῆς ὑπηρεσίας σου;

«— Ἄλλοι ἐπλήρωσαν ἀκριβώτερον, μάρτυς ὁ Φαβέρτος, τὸν ὁποῖον ὡσαύτως ἐπροστάτευσα.

«— Σιώπα, τῷ εἶπον, σιώπα! δὲν εἶναι δυνατόν τοῦτο, δὲν εἶναι ἀληθές.

«— Ἔστω· ἐτοιμασθῆτε ἐν τούτοις διότι δὲν σᾶς μένει εἰμὴ ἡμίσεια ὥρα ζωῆς.

«— Ἀστειεύεσαι, μὲ ἀπατᾷς.

«— Παντάπασιν ὑπολογίσατε ὁ ἴδιος· ἐξήσατε τριάκοντα πέντε ἔτη, ἐχάσατε εἴκοσι πέντε, τὸ ὅλον ἐξήκοντα· ἰδοὺ ὁ λογαριασμός σας.

«— Ταῦτα εἰπὼν ἠθέλησε νὰ ἐξέλθῃ. Ἐγὼ δὲ ἡσθάνομην τὰς δυνάμεις μου ἐλαττωμένας, τὴν ζωὴν μου ἐκλείπουσαν.

«— Γιαγὸ, Γιαγὸ, ἀνέκραξα, δός μοι εἰσέτι ὥρας τινάς.

«— Ὅχι, ὄχι, ἀπεκρίθη, διότι τότε ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὰς ἐδικὰς μου γνωρίζω δὲ κάλλιον ὑμῶν τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχει θεσσαυρὸς ἀρκετὸς πρὸς πληρωμὴν δύο μόνον ὥρων ζωῆς.

Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνάμην νὰ ὁμιλήσω, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκλείοντο, τὸ ψῦχος τοῦ θανάτου ἐπάγωνε τὰς φλέδας μου.

«— Καλὰ, τῷ εἶπον συγκεντρώνων τὰς δυνάμεις μου, λάβε ὀπίσω τὰ ἀγαθὰ, διὰ τὰ ὅποια ἐθυσίασα τὸ πᾶν. Διὰ τέσσαρας εἰσέτι ὥρας θυσιάζω καὶ τὸν χρυσόν μου καὶ τὰ πλούτη μου, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν τοσοῦτον ἐπεθύμησα.

«— Ἔστω, μοι εἶπεν, ὑπῆρξες ἀγαθὸς κύριος, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ πράξω καλόν τι δι' ὑμᾶς.

«— Ἡσθάνην τότε τὰς δυνάμεις μου ἀναζώπυρου-

μένας καὶ ἀνέκραξα· τέσσαρες ὥραι εἰσὶ πολὺ ὀλίγαι!... Γιαγὸ!... Γιαγὸ!... ἄλλας τέσσαρας ἀκόμη, καὶ ἀπαρνοῦμαι τὴν φιλολογικὴν μου δόξαν, τὰ ποιήματά μου ἅπαντα, καὶ ὅ,τι μὲ ἀνέδειξε μέγαν ἐν τῷ κόσμῳ.

«— Τέσσαρας ὥρας διὰ ταῦτα! ἀνέκραξε περιφρονητικῶς ὁ μακρὸς. . εἶναι πολὺ. . ἀλλ' ἀδιάφορον, δὲν θέλω σᾶς ἀρνηθῇ τὴν τελευταίαν ταύτην χάριν.

«— Μὴ λέγεις τελευταίαν, τῷ εἶπον. . Γιαγὸ, Γιαγὸ! σὲ παρακαλῶ δός μοι τὰς δώδεκα ὥρας μέχρι τῆς ἐσπέρας, καὶ ἀντὶ τούτων τὰ ἀνδραγαθήματά μου, αἱ νίκαι μου, ἡ στρατιωτικὴ μου φήμη, ἅπαντα ἃς ἐξαλειφῶσι διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ἃς μὴ μείνῃ ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς. . Τὴν σημερινὴν ἡμέραν. . Γιαγὸ, ὁλόκληρον καὶ θέλω μείνει πολὺ εὐχарιστημένος.

«— Καταχρᾶσαι τῆς ἀγαθότητός μου, μοι εἶπε, καὶ ἐμπορευομαι ἀπατῶμενος. Ἀδιάφορον ὅμως, σοὶ παραχωρῶ ζωὴν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Τὸ ἐσπέρας λοιπὸν θέλω ἔλθει νὰ σὲ παραλάβω.

«— Ἀνεχώρησε λοιπὸν, εἶπεν ὁ ἄγνωστος ἐν ἀπελπισίᾳ, καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη καθ' ἣν σᾶς ὁμιλῶ εἶναι ἡ τελευταία μου ἡμέρα.

Ἐπειτα πλησιάσας πρὸς τὴν θύραν τὴν φέρουσαν πρὸς τὸν κῆπον, ἀνέκραξε·

« Δὲν θέλω ἐπανίδει πλεον τὸν ὥραιον τοῦτον οὐρανόν, τοὺς ἀνθρώπους λειμῶνας, τὰ ἀναθρόοντα ὕδατα! Δὲν θέλω ἐπαναπνεύσει πλεον τὸν εὐώδη τῆς ἀνοίξεως ἀέρα! Ἀνόητος ἐγὼ! τὰ ἀγαθὰ ἅπερ ὁ θεὸς δίδει πρὸς πάντας δὲν τὰ ἐξετίμησα καὶ τώρα μόνον αἰσθάνομαι τὴν ἡδύτητά των, ἐνῷ ἠδυνάμην νὰ τὰ ἀπολαύσω ἐπὶ εἰκοσιπέντε εἰσέτι ἔτη! Καταχρασθεῖς τῶν ἡμερῶν μου, ἐθυσίασα αὐτὰς εἰς ματσίαν χίμαιραν, εἰς ἄγονον δόξαν, ἥτις δὲν μὲ κατέστησεν εὐτυχῆ, καὶ ἥτις ἀποθνήσκει μετ' ἐμοῦ. . ἰδοὺ. . ἰδοὺ, εἶπε δεικνύων μοι τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες διήρχοντο τὸν κῆπον καὶ ἐπορεύοντο εἰς τὴν ἐργασίαν των τραγῶδωντες· τί δὲν ἠθελον δώσει ἵνα συμμερίζωμαι τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πτωχείας των! . . Καὶ ὅμως δὲν ἔχω πλεον τίποτε, οὔτε νὰ ἐλπίζω ποσῶς δύναμαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ! . . οὔτε αὐτὴν τὴν δυστυχίαν! »

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα σφίγγων τὴν χεῖρά μου μὲ εἰδὸς τι παραφροσύνης, ἀκτὶς ἡλίου, ἡλίου τοῦ μα-
του, ἐφώτισε τοὺς ὤχρους χαρακτῆράς του.

« Κύτταξε . . . Κύτταξε ! πόσον ὁ ἥλιος εἶναι ὠραίος ! καὶ ὅμως ἀναγκάζομαι νὰ ἐγκαταλείψω τὸ πᾶν ! Ἄ ! ἅς ἀπολαύσω εἰσέτι καὶ τὰ κάλλη τῆς φύσεως, ἅς ἀπολαύσω ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν τόσῳ ὠραίαν καὶ φαιδράν . . ἥτις δι' ἐμὲ θέλει εἶσθαι ἡ τελευταία . »

Ταῦτα εἰπὼν ὤρμησεν εἰς τὸν κήπον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰς πέριξ δενδροστιχίας πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ τὸν κρατήσῃ ἀληθῶς ὅμως δὲν εἶχον ἀρκετὴν δύναμιν. Ἐπανεπέσα ὅθεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ ζαλισμένος, ἀφανισμένος διὰ πᾶν ὅ,τι πρὸ μικροῦ εἶδον καὶ ἤκουσα. Ἠγειρόμην καὶ ἐβάδιζον ὅπως πείσω ἑμαυτὸν ὅτι δὲν ἐκοιμώμην ὅτι δὲν ἤμην ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ὀνείρου τινός . .

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ θύρα τοῦ μονήρους κοιτῶνος ἠνοίχθη καὶ ὑπηρέτης τις μοι εἶπε — Κύριέ μου, ὁ κύριος δούξ Γ. . .

Ἄνθρωπος ἐξηκουτούτης καὶ διακεκριμένης φυσιογνωμίας ἐπροχώρησε τείνων πρὸς ἐμὲ τὴν χεῖρά του· ἀφοῦ μοῦ ἐζήτησε συγγνώμην διότι μ' ἔκαμε τόσην ὥραν νὰ περιμένω.

— Δὲν ἤμην εἰς τὴν ἐπαυλιν, μὲ εἶπεν, ἔρχομαι ἀπὸ τὴν πόλιν ὅπου ἐσυμβουλευθὴν διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ κόμητος Δὲ Γ. . . δευτεροτόκου ἀδελφοῦ μου.

— Εἶναι εἰς κίνδυνον ; ἔκραξα.

— Ὀχι, Κύριε, χάρις τῷ Θεῷ, μοι ἀπεκρίθη ὁ δούξ. Κατὰ τὴν νεότητά του ἰδέαι φιλοδοξίας καὶ φιλοτιμίας εἶχον κυριεύσει τὴν φαντασίαν του, καὶ ἀσθένειά τις ὀξεῖα, ἥτις κατέλαβεν αὐτὸν τελευταῖον καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, τῷ ἄφηνεν εἰδός τι παραφροσύνης· συνεπεῖα δὲ ταύτης φαντάζεται ὅτι δὲν τῷ ἔμεινεν εἰμὴ μία ἡμέρα ζωῆς. Αὕτη εἶναι ἡ παραφροσύνη του.

Τὰ πάντα μοι ἐγένοντο καταληπτὰ !

— Ἦδη, ἐξηκολούθησεν ὁ δούξ, ἅς ὁμιλήσωμεν περὶ ὑμῶν, καὶ ἅς ἴδωμεν τί δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν ὑπὲρ τῆς προόδου σας. Θέλομεν ἀναχωρήσει εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς διὰ Βερσαλλίας, ὅπου θέλω σᾶς παρουσιάσει.

— Γνωρίζω τὴν καλοκάγαθίαν σας, κύριε δούξ, καὶ ἔρχομαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω.

— Πῶς ! θέλετε ἀρνηθῇ τὴν αὐλὴν καὶ τὰ πλεονεκτήματα ὅσα ἐκεῖθεν δύνασθε νὰ περιμένητε ;

— Μάλιστα, κύριε.

— Συλλογισθῆτε ὅτι χάριν μοι θέλει σᾶς ἀνοιχθῇ σταδῖον, καὶ ὅτι μετ' ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ ἐπιμέλειαν . . . δύνασθε ἀπὸ τῶρα εἰς δέκα ἔτη...

— Δέκα ἔτη χαμένα ! ἔκραξα.

— Αἱ καλὰ, ἐπανελάβεν ἐκεῖνος μετ' ἐκπλήξεως, πληρώνετε πολὺ ἀκριβὰ τὴν δόξαν, τὴν εὐτυχίαν, τὴν τιμὴν ; . . Ἐλθε, νῆς μου, νὰ ἀναχωρήσωμεν εἰς Βερσαλλίας.

— Ὀχι, κύριε δούξ, θὰ ἐπιστρέψω εἰς Βρετανίαν, καὶ σᾶς παρακαλῶ ἐκ νέου νὰ δεχθῆτε τὰς εὐχαριστίας μου καὶ ἐκεῖνας τῆς οἰκογενείας μου.

— Εἶναι παραφροσύνη, ἔκραξεν ὁ δούξ.

Ἐγὼ δὲ σκεφθεὶς ὅ,τι πρὸ ὀλίγου εἶδον καὶ ἤκουσα, εἶπον, εἶναι φρόνησις.

Τῇ ἐπαύριον ἐπανελάβον τὴν ὁδοπορίαν μου. Μὲ πόσῃ εὐφροσύνῃ ἐπανεἶδον τὴν ὠραίαν μου ἐπαυλιν τοῦ Ρὸς-Βερνάρδου, τὰ γηραιὰ τοῦ κτήματός μου δένδρα, τὸν ὠραίον τῆς Βρετανίας ἥλιον ! Ἐπανεῦρον τοὺς κηπουροὺς μου, τὰς ἀδελφάς μου, τὴν μητέρα μου καὶ τὴν εὐτυχίαν, ἥτις ἔκτοτε δὲν μὲ ἐγκατέλειπε πλέον, διότι μετὰ δ-κτῶ ἡμέρας ἐνυμφεύθη τὴν Ἐνριέτταν.

E. SCRIBE.

ΠΕΡΙ ΟΣΣΙΑΝΟΥ,

καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένων ποιήσεων.

(Συνέχεια ἰδε φυλλάδιον 14.)

II.

Εἰς τὸ περὶ Ὀσσιανοῦ προηγούμενον ἡμῶν ἄρθρον περιωρίσθημεν εἰς μόνην τὴν ἀφήγησιν τῆς περὶ γνησιότητος τῶν ποιήσεων αὐτοῦ γενομένης φιλολογικῆς ἐκείνης πάλης, ἐξ ἧς προέκυψεν ὅτι διεσώζοντο ἀληθῶς παρὰ τοῖς ὀρεινοῖς τῶν Καλιδονίων Ὀσσιανικαὶ ποιήσεις, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐκδότης καὶ μεταφραστὴς αὐτῶν Μάκφερσων ἐτροποποίησεν αὐτάς μεθ' ὑπερβαλλούσης ἐλευθερίας. Περὶ τοῦ Ὀσσιανοῦ τούτου οὐδὲν κυρίως εἵπομεν, διό, ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ, θέλομεν ἀναφέρει ὅσα περὶ αὐτοῦ κοινῶς λέγονται, δίδοντες συνάμα καὶ τινὰς συντόμους πληροφορίας περὶ τῶν βάρδων ἐκείνων, ὧν ἡ φήμη ἔφθασε καὶ μέχρις ἡμῶν, τὸ δὲ ὄνομά των ἔλαβε γενικὴν πολιτογράφειαν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν φιλολογίᾳ. Ἄλλως τε, αἱ ποιήσεις ἐκεῖναι, γνήσiai εἴτε ὑποβολιμαῖαι, ἐπενήργησαν μεγάλως ἐπὶ τῆς ποιήσεως ὁλοκληροῦ τῆς Εὐρώπης, καὶ κατὰ συνέπειαν, οὐδ' ἡ ἡμετέρα ἔμεινε πάντῃ ἀπηλλαγμένη τῆς ἐπιβροῆς των ἐκείνης. Οἱ ἀναγνώσαντες τὰ ἐπικὸν χαρακτῆρα φέροντα ποιήματα τοῦ Ζαλακῶστα δύνανται ἴσως νὰ